

kow i groszy tych czeszeńskich, iako fałszywych i szkodliwych do Korony i państw Naszych, wnaszać ani ich brać i udawać nie śmiał. A ktobykolwiek nad uchwałę tę sejmową inaczej czynić i onej sprzeciwić się ważył, takowy każdy winami w statucie przeciwko monetę fałszywą do Korony wnoszącym opisanym karan i onem podlec ma. To iest, ktoby by był w tym doświadczon i załapion, któryby takową monetę do Korony wnosić się ważyć śmiał z cudzych stron, nadalej we dwie niedzieli po obwołaniu, takowy ma być od wszelakiego urzędu po- iman i w więzieniu chowan aż do nauki Naszej, a gardło iego na łasce Naszej należeć będzie. A ktoby też iuż ią w Polsce miał, tedy wszelakim obyczajem zbywać jej ma od obwołania tej konstytucyj aż do przyszłego świętego Marcina [11 XI 1570], a po świętym Marcinie wedle konstytucyj dawnych wojewodowie i starostowie i insi, którym iest poruczona sprawa miniczna tego przestrzegać mają, wedle statutu króla Kazimierza **in anno 1451 Petricoviae**². To iest, u kogobykolwiek naleziono w iednej grzywnie monety polskiej takowych podejrzaných pieniędzy bądź groszy, bądź kwartnikow dwa grosza, ten ma ty grzywnę tracić. A u kogoby w iednej grzywnie naleziono sześć groszy tej podejrzaney monety, tedy i pieniądze one, w których by to naleziono było tracić ma i winą czternaście grzywien ma być karan, za pierwszy występke. A kiedy by drugi raz w takowym wystempku był doświadczon, tedy iuż wedle statutu kazimirzowego w roku 1447³ w Piotrkowie uczynionego na gardle ma być karan. Starostowie też, którzyby tej uchwały sejmowej nie exekwowali a nie pilnowali, tedy też wedle tego statutu mają być karani. A dla lepszej pewności rozkazaliśmy to obwołać i list ten pod pieczęcią Naszą wydać. Dan w Lublinie na sejmie walnym koronnym dnia XXVIII° miesiąca lipca roku Pańskiego M^oD^oLX^oIX^o [28 VII 1569], panowania Naszego XL°. Na własne Króla Jego Miłości rozkazanie.

XIII. LITTERAE RESTIUM

A. Primae restium litterae in Maiorem Poloniam more usitato extraditae [23 kwietnia 1569 r.]

Sigismundus Augustus Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Mazoviae, Samogitiaque etc. dominus et heres. Universis et singulis palatinis, castellanis ceterisque dignitariis tum officialibus ac nobilitati universae Regni Nostri, praeterea advocatis, scultetis et civibus, ceterisque cuiuscunque prae eminentiae, status et conditionis subditis Nostris bona quaecunque terrestria, hereditaria et obligatoria possidentibus, ad expeditionem bellicam generalem de iure vel consuetudine Regni Nostri obligatis, sincere et fidelibus dilectis gratiam Nostram Regiam. Sincere et fideles Nobis dilecti! Quoniam rumores indies perferuntur hostes Regni Nostri in armis esse neque aliud quam occasionem invadendi eiusdem Regni Nostri expectare, cavendum vicissim putavimus, ne si quid illi contra Nos moliri incipiant, imparatos Nos ad propulsandam vim reperiant. Quare primis hisce litteris restium admonendo vos duximus admovemusque et mandamus, ut ab equis, armis aliisque rebus omnibus, quarum belli usus, maturis sitis parati, et cum res ipsa postulaverit et a Nobis tertiis restium litteris fueritis evocati, in quemcunque locum et quocunque tempore intra hunc et futurum conventum Regni ducere vos pro rei necessitate et belli ratione visum Nobis fuerit, sequi Nos instructi rebus ad bellum gerendum necessariis possitis. Interea tamen exerceri iudicia neque ulla ratione intermittere volumus, usque tertiarum restium littera a Nobis missae fuerint. Praesentes autem litteras alius ad alium viciniorum transmittat, ultimus vero ad capitaneum loci remittat, sub indignatione Nostra et confiscatione bonorum aliter non facturi. Datum in conventu generali Regni Nostri sabbato in festo sancti Adalberti, anno Domini 1569, regni vero Nostri anno 40 [23 IV 1569]. Ad proprium Sacrae Regiae Maiestatis mandatum.

² Mowa tu o statucie piotrkowskim Kazimierza Jagiellończyka z 1447 roku: De pecunia braccata et poenis ex illis extorquendis, qui falsam pecuniam haberent et apud quos falsa pecunia fuerit inventa, tam in Regno Poloniae, quam Ducatu Masoviae (VL, t. I, s. 154).

³ Jest to poprawna data statutu piotrkowskiego; por. wyżej przypis 2.

B. Restium primae litterae ad Voliniam [23 kwietnia 1569 r.]

Zygmunt August etc. Wszem wobec i każdemu z osobna, wojewodom, kasztelanom i innym dygnitarzom, kniazom, paniętom, urzędnikom i wszemu rycerstwu Korony Naszej, wojtom, sołtysom, mieszczanom i innem któregokolwiek stanu ludziom poddanym Naszym, imiona i osiadłości iakiekolwiek ziemskie dziedziczne i zastawne mającem i do wyprawy wojennej pospolitej wedle prawa albo zwyczaju Korony Naszej powinnem, wiernym Nam miłym, łaskę Naszą Królewską. Wierni Nam, mili! Iż wieści do Nas przychodzą o gotowości nieprzyjaciół Naszych i Korony Naszej, którzy nic innego nie czekają widno pogody, za którą na Koronę i państwo Nasze najazd uczynić mogli, My z powinności Naszej obmyślając bezpieczeńność poddanych Naszych za radą panów rad Naszych Koronnych tak duchownych, iako świeckich i za zgodnem posłów ziemskich pozwoleniem na tym sejmie walnym koronnym lubelskim wojenną wyprawę pospolitą uchwaliliśmy i przestrzegając tego, aby nieprzyjaciół nas niegotowemi nie nalazł, pierwsze wici albo listy Nasze wojenne rozkazaliśmy przez mieszkania wydać. Ktoremi was wszech napominamy i rozkazujemy, abyście konie, zbroje i wszystkie inne rzeczy na wojnę potrzebne przygotowane mieli, iż gdyby tego potrzeba przyszła, a trzecimi wiciami danoby wam znać, na ktoreby miejsce i którego czasu między tym a drugim przyszłym walnym koronnym sejmem zdałoby się Nam wedle potrzeby was wieść, abyście będąc na wszem gotowi, z Nami przez żadnego omieszkania iechać mogli. Wszakóż pod tym czasem póki trzecie wici nie zająd, sądy mogą być odprawowane. A ty pierwsze wici rozkazujemy, aby ieden do drugiego bliższego przesłał, a ostateczny aby ie do starosty, pod którego iurysdykcją iest, odesłał, pod srogim karaniem i utraceniem dóbr, inaczej aby nie czynieli. Dane w Lublinie na sejmie walnym koronnym w sobotę, dzień świętego Wojciecha [23 IV] roku Pańskiego 1569, królowania Naszego 40. Na własne Króla Jego Miłości rozkazanie.

C. Secundae restium litterae in Poloniam [23 maja 1569 r.]

Sigismundus Augustus Dei gratia Rex etc. Universis et singulis palatinis, castellanis ceterisque dignitariis, tum officialibus ac nobilitati universae Regni Nostri, praeterea advocatis, scultetis et civibus ceterisque cuiuscunque praeeminentiae, status et condicionis subditis Nostris bona quaecunque terrestria, hereditaria et obligatoria possidentibus et ad expeditionem bellicam generalem de iure vel consuetudine Regni Nostri obligatis, sincere et fidelibus dilectis gratiam Nostram Regiam. Sincere et fideles Nobis dilecti! Mandavimus vobis iam antea primis restium litteris, ut ad reprimendum hostium conatus parati et instructi essetis, quandoquidem bellica generali expeditione reprimendos eos esse in conventu Regni proxime habito de communi senatorum et nuntiorum terrestrium Regni Nostri sententia decrevimus. Nunc iterum de more hisce secundis restium litteris mandamus omnino habere volentes, ut equos, arma et caetera ad bellum necessaria pro facultatibus suis bene parata habeatis, ut cum tertiis restium litteris a Nobis evocati fueritis, ad eum locum, ad quem iusserimus, et ad tempus, quod intra hunc, qui proxime habitus et futurum conventum Regni Nostri designavimus, conveniatis. Interea vero iudicia habeantur neque intermittantur, priusque tertiarum restium litterae missae a Nobis fuerint. Volumus autem, ut hasce litteras Nostras alter alteri viciniore transmittat, ultimus vero loci capitaneo remittat, sub gravi indignatione Nostra et bonorum omnium confiscatione, aliter non facturi. Datum Lublini in conventu generali Regni die XXIII Maii, anno Domini 1569 [23 V 1569], regni vero Nostri 40. Ad mandatum Sacrae Regiae Maiestatis proprium.

D. Secundae restium litterae in Voliniam [23 maja 1569 r.]

Zygmunt August etc. Wszem wobec i każdemu z osobna wojewodom, kasztelanom i innem dygnitarzom, książętom, paniętom, urzędnikom ziemskim i wszystkiemu rycerstwu, wojtom, sołtysom, mieszczanom i inem, któregokolwiek stanu poddanym Naszym, osiadłości ziemskie dziedziczne i zastawne mającem a ku wojennej pospolitej wyprawie wedle prawa albo zwyczaju powinnem, wiernym Nam miłym, łaskę Naszą Królewską. Wiernie Nam mili! Rozkazaliśmy wam przedtym pierwszymi wiciami, abyście na wojnę przeciwko Naszym i Korony Naszej

nieprzyjaciółom gotowi byli, gdyżeśmy na tym walnym lubelskim sejmie wyprawę pospolitą wojenną za radą panów rad Naszych koronnych i zgodnem wszech posłów ziemskich pozwoleniem uchwalili, teraz zasię wedle obyczaju temi wtoremi wiciami wam rozkazujemy, tak chcąc mieć, abyście konie, zbroje i ine rzeczy do wojny potrzebne każdy wedle majątności swej pogotowiu mieli, iż gdyby wam trzecimi wiciami dano znać na to miejsce gdziebyśmy rozkazali i na czas, który się między terażniejszym a przyszłym sejmem zamyka, abyście się zjechali. Wszakóż tym czasem, póki trzecie wici nie przyjdą, sądy mogą być. A ty wici wtóre rozkazujemy, aby jeden drugiemu bliższemu przesłał, a ostateczny, aby je staroście miesca tegoż odesłał, pod srogim karaniem i utraceniem majątności, inaczej abyście nie czynili. Pisan w Lublinie na sejmie walnym koronnym dnia XXIII Maja roku Pańskiego 1569, królowania Naszego 40. Na rozkazanie własne Króla Jego Miłości.